

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН СТРАТЕГИЯСИДА ЁШЛАР ТАРБИЯСИ

К.Кадиоров – педагогика фанлари доктори (DSc)

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти ректори

Мамлакатимизда маънавий-маърифий ишларни тизимли ташкил этиш, бу борада амалга оширилаётган чора-тадбирларнинг самарадорлигини ошириш, аҳоли, айниқса, ёшларнинг интеллектуал салоҳияти, онгу тафаккури ва дунёқарашини юксалтириш, мафкуравий иммунитетини мустаҳкамлаш, ватанпарварлик, халққа муҳаббат ва садоқат туйғуси билан яшайдиган баркамол авлодни тарбиялашга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Президентимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек, бугунги кунда мамлакатимиз эзгу мақсадлар билан, “Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари” шиори остида тараққиётнинг учинчи даври, Янги Ўзбекистонни қуришга киришмоқда. Бу эса халқимизни ёруғ келажакка чорлаб ва янгилашга сафарбар қилиб, умумий мақсадлар йўлида бирлаштириб турадиган яхлит маънавий асос ва мезонга айланиб, ўз куч ва имкониятларига бўлган Янги Ўзбекистонни барпо этиш ва Янги Ўйғониш даври пойдеворини яратишдек улғу мақсад йўлида жипслаштириб, янада кучли ва мустаҳкам қилмоқда.

Тарихан маълумки, она диёримиз дунё цивилизациясига муносиб ҳисса қўшган - муҳташам иккита Ренессансга бешик бўлган.

Дунё тамаддуни тан олган **Биринчи Ренессанс** даври Имом Бухорий, Имом Термизий, Муҳаммад Хоразмий, Абу Наср Форобий, Аҳмад Фарғоний, Абу Мансур Мотуридий, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино каби мутафаккир боболаримиз ҳаёти, фаолияти билан боғлиқ бўлиб, улар ўзларининг дунёга машҳур асарлари билан жаҳонда ном қозонган.

Бу улғу алломаларимиз мероси Маҳмуд Замахшарий ва Нажмиддин Куброни уйғотди, олий мақсад сари интилиш масаласи уларнинг ғояларида, асарлари ва хайрли амалларида акс этди.

Шунингдек, буюк давлат қуришдек аждодларимизнинг эзгу ғоялари Соҳибқирон Амир Темур бобомизни жаҳон саҳнасига олиб чиқди ва Темурийлар Ренессанси, **Иккинчи ўйғониш** даври ғоялари ва халқимизнинг бунёдкорлик фаолиятига кучли таъсир кўрсатди. Марказлашган қудратли давлат ва қонун устувор бўлган адолатли жамият ғоясида мужассам бўлди.

Айнан халқ армонини рўёбга чиқаришга бўлган интилиш Амир Темур ибн Тарағай Баҳодир даврида нафақат мамлакат мустақиллигини таъминлаш, балки қудратли давлат барпо этиш, иқтисодиёт, маданият, санъат ва илм-фан соҳаларини ривожлантиришга хизмат қилди.

Халқимизнинг орзу-интилишлари Мирзо Улуғбек, Қозизода Румий, Али Қушчи, Давлатшоҳ Самарқандий, Алишер Навоий, Заҳрирдин Муҳаммад Бобур каби **Иккинчи ўйғониш** даврининг буюк сиймоларини уйғотди, уларнинг асарлари ва фаолиятида ўз талқинини топган комил инсон ғояларида намоён бўлди.

Давр фарзандларини юксак фазилатли инсонлар этиб тарбиялаш ўша замон маърифатпарварларининг ҳаётий ва фуқаролик эътиқодига айланди.

Бу орзу Машраб, Комил Хоразмий, Мунис ва Огаҳий, Бердақ ва Ажиниёз, Аҳмад Дониш сингари маърифатпарварларни уйғотди. Муқимий, Фурқат, Завкий, Нодира ва Дилшоҳи Барно, Анбар Отин асарларида ўз ифодасини топган билим ва маърифатга интилиш ғояларида мужассам бўлди.

Бу орзу маънавият ва маърифатни одамни нафақат комилликка, эркин ва фаровон турмушга етакловчи, балки халқни миллий мустақилликка элтувчи бекиёс куч сифатида англаб етиш имконини берди. Бугун эса, иродаси, шахду шиддати буюк халқимизнинг бундай ёруғ ва теран орзуси бугунги кунда жамиятимизнинг янги қиёфасини яратиш учун юксак марраларга интилаётган халқимизни **Учинчи Ренессанс** ғояси атрофида янада жипслаштирмоқда.

Таъкидлаш лозимки, дунёда рўй бераётган бугунги глобаллашув жараёни ўзининг ижобий жараёнлари билан бирга, бу жараёнларга тўсқинлик қилаётган мураккаб ва тенденциялар мавжудлигига гувоҳ бўлмоқдамиз. Яъни, жаҳонда, жумладан, Жануби-Шарқий Осиёдан тортиб Яқин Шарқкача бўлган маконда қуролли тўқнашувлар кучайиб, ўзаро ишончсизлик ва низолар, миллатлараро ва конфессиялараро ихтилофлар чуқурлашиб бораётгани, барқарор тараққиётга қарши бошқа глобал таҳдид ва хатарлар пайдо бўлмоқда. Бундай мураккаб ва таҳликали жараёнларда барчамизнинг фаолитимиз ҳар томонлама огоҳлик, сергаклик ва илму-маърифатга таянишни тақозо қилмоқда.

Негаки, биз ўз олдимизга Ўзбекистонни ривожланган мамлакатга айлантиришни мақсад қилган эканмиз, бунга фақат аждодлар меъроси, мукаммал тарбия, илму-маърифат ва инновация орқали эриша оламиз.

Айни пайтда ислохотчи бўлиб майдонга чиқадиган, стратегик фикр юритадиган, билимли ва малакали янги авлодларни тарбиялаш устувор масаладир. Нафақат ёшлар, балки бутун жамиятимиз аъзоларининг билими, савиясини ошириш учун аввало илм-маърифат, юксак маданият зарур. Илм йўқ жойда қолоқлик, жаҳолат ва, албатта, тўғри йўлдан адашиш бўлиши табиий.

Энг катта бойлик – бу ақл-заковат ва илм, энг катта бу мерос бу яхши тарбия, энг катта қашшоқлик билимсизликдир!

Таъкидлаганимиздек, жаҳонда ғоявий-мафкуравий курашлар кескин давом этаётган, маънавий таҳдидлар кучайиб бораётган ҳозирги даврда ёшлар ўртасида миллий қадриятларга беписандлик, зарарли ёт ғоялар таъсирига берилиш, жиноятчилик ва экстремизм ҳаракатларига адашиб қўшилиб қолиш ҳолатлари ҳамон учрамоқда.

Шу боис ҳам, Президент Ш.Мирзиёев «Маънавий-маърифий ишлар тизimini тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш» масалалари бағишланган йиғилишида: «...бугун дунёда кескин кураш ва рақобат ҳукм сурмоқда, манфаатлар тўқнашуви кучаймоқда. Глобаллашув жараёнлари инсоният учун бекиёс янги имкониятлар билан бирга қутилмаган муаммоларни ҳам

келтириб чиқармоқда. Миллий ўзлик ва маънавий кадриятларга қарши таҳдид ва хатарлар тобора ортмоқда. Фақат ўзини ўйлаш, меҳнатга, оилага енгил қараш, истеъмолчилик кайфияти турли йўллар билан одамлар, айниқса, ёшлар онгига устамонлик билан сингдириляпти. Шунингдек, терроризм, экстремизм, трансмиллий ва кибер-жиноятчилик, одам савдоси, наркотрафик каби таҳдидлар хавфи ошиб бормоқда. Баъзи ҳудудларда атайин беқарорлик юзага келтирилиб, норозилик кайфияти авж олдирилмоқда», – деб аълоҳида таъкидладилар.

Шу боис, ёшлар тарбияси, ғоявий тарбия масаласи Президентимиз раҳбарлигида давлат сиёсатининг устувор йўналиши этиб белгиланди: «Агар жамият ҳаётининг танаси иқтисодиёт бўлса, унинг жони ва руҳи маънавиятдир. Биз янги Ўзбекистонни барпо этишга қарор қилган эканмиз, иккита мустақкам устунга таянамиз. Биринчиси – бозор тамойилларига асосланган кучли иқтисодиёт. Иккинчиси – аждодларимизнинг бой мероси ва миллий кадриятларга асосланган кучли маънавиятдир» – деб алоҳида таъкидладилар.

Мамлакатимиз таълим муассасаларида амалга оширилаётган маънавий-маърифий ишларнинг асл моҳияти ва пировард мақсади - бугунги мураккаб ва таҳликали замонда халқимиз маънавиятини ёт ғоялардан ҳимоя қилиш, азалий миллий кадриятларимизни сақлаб қолиб, ривожлантириш, ёшларимизни Ватанимизга, миллий ғоямизга садоқат руҳида тарбиялашдир. Бу борада кейинги йилларда бир қанча муҳим ҳужжатлар, жумладан, олий таълим тизимини модернизациялаш, ёшларнинг китобхонлик маданиятини ошириш, ёшларни адабиёт, маданият ва санъат соҳаларига қизиқтириш, диний маърифатни такомиллаштириш ва бошқа муҳим масалалар тўғрисида қарор ва фармойишлар қабул қилинди. Зеро, давр биздан «Бугунги мураккаб мафкуравий глобаллашув замонида халқимиз, ёшларимиз маънавий ҳаёти қандай кечаяпти?» «Қандай қилиб Интернет ва юксак технологиялар асрида миллий маънавиятимизни сақлаб қолиб, юксалтирамиз?», «Жаҳолатга қарши маърифат билан қандай курашишимиз керак?», деган саволларга илмий асосли, амалий ишларимиз билан жавоб беришни талаб қилмоқда.

Ёшларимизни ғоявий тарбиясини модернизациялаш – мамлакатимизда Муҳтарам Президентимизнинг “Янги Ўзбекистон - стратегияси” китобида белгилаб берилган устувор вазифалар ҳамда 2025 йил «Атроф муҳитни асраш ва “Яшил” иқтисодиёт» йили Давлат дастурида белгиланган жараёнлар билан уйғун бўлиши

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси. 2024 йил, 29 ноябрь. [www. lex.uz](http://www.lex.uz).
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисидаги ПФ-60-сон Фармони, 2022 йил, 28-январь.
3. Очилдиев А. Глобаллашув ва мафкуравий жараёнлар. –Т.: «Мухаррир», 2009. 50-б.
4. Маънавият: асосий тушунчалар изоҳли луғати. – Т.: «Ғ.Ғулом номидаги НМИУ», 2009. 255-б.

талаб этилмоқда. Мана шундай янги тарихий вазиятда «Янги Ўзбекистонни ҳар томонлама инновацион ривожлантириш учун, Учинчи Ренессанс пойдеворини яратишимиз учун халқимиз, ёшларимизда қайси фазилатларни кучайтириб, қайси иллатларга чек қўйишимиз керак?», деган саволларга илмий жавоблар керак. Бу саволга маънавият жавоб бериши ва халқимизни бунёдкор ишларга даъват қилиши лозимдир.

Юкоридаги фикрлардан келиб чикиб, қуйидаги таклиф-тавсияларимизни беришни маъқул топдик:

1. Бугунги кунда Олий таълим тизимида фаолият юритаётган ҳар қандай бўғиндаги ходим, аввало, юртимизда ҳамда дунё ҳамжамиятида рўй бераётган воқеалар мазмунидан хабардор бўлишлиги, воқеа моҳиятини чуқур англаган ҳолда дарс машғулотида давомда ёшларимизга биринчилардан бўлиб тўғри ва аниқ етказиш;

2. Юртимизда таълим жараёнига тадбиқ қилинган “Ўзлуксиз маънавий тарбия” концепциясининг Олий таълим тизимига қўйилган талабларини тўлақонли адо этиш;

3. Олий таълим муассасаларининг ижтимолий-гумантар фанлар йўналишидаги кафедралар томонидан ўқитувчиларнинг ишчи фан дастурлари ва маъруза матнлари мазмунини йилига бир марта эмас, балки тизимли равишда бугунги ғоявий ислохотлар, ёшлар тарбиясига қўйилаётган талаблар асносида доимий янгиллаб, бойитиб бориш;

4. Олий таълимнинг ҳар қандай бўғиндаги масъули Президентимиз раҳбарлигида олиб борилаётган давлат сиёсати нафақат олий таълимда, балки маҳалларда ва бошқада бириктирилган ўринларда ҳам энг фаол ва ташаббускор тарғиботчиси бўлишлиги лозим.

Хулоса сифатида таъкидлаш лозимки, айна йўналишда ёшлар билан бевосита яқиндан ишлашадиган синф раҳбарлари, тьюторлар, ота-оналар кенгаши, жамоатчилик кенгаши, устоз шогирд тизими ва Ёшлар иттифоқи ташкилотининг ўрни ҳамда масъулиятини ошириш, шунингдек, доимий назорат ва бирга ишлашишни тизимли амалга ошириш лозим. Чунки, бугун давлатимиз Ўзбекистон тараққиётнинг янги босқичи – Учинчи Ренессанс даврининг пойдеворини яратишга қадам қўймоқда. Бугунги кун талабаси, бўлажак мутахассисларни Ўзбекистон тараққиётининг янги даври талаблари негизда ғоявий тарбиялаш, уларни мустақил касбий маънавий ҳаётга тайёрлаш – таълим-тарбия муассасаларининг барча бўғинларида фаолият кўрсатувчи ўқитувчи, устоз ва мураббийларнинг фаолиятига боғлиқдир.